
» V E N E M S A M E M P O L E T U
L J U B E Z N I ... « :
D U H O V N O S T U R Š U L I N K
N A S L O V E N S K E M

S n e ž n a V e č k o

Uvod

Navedeni naslov je del 49. točke Konstitucij Rimske unije reda svete Uršule *Živite novo življenje*. Celoten stavek se glasi:

Po njenem (t.j. Angelinem) zgledu se naše srce, zasidrano v Bogu, usmerja v enem samem poletu ljubezni h kontemplaciji Boga in k službi ljudem.

V tem je zajeta značilnost duhovnosti uršulink, ki združuje ljubezen do Boga in dejavnosti v dobro človeku. Duhovno obličje slovenskih uršulink pa poleg potez, ki jim jih je vtisnila pripadnost ustanovi, zaznamuje tudi s slovensko kulturo prepleteno krščanstvo. Duhovnost ustanoviteljice, t.i. mericianska duhovnost, je utelešena v triinštiridesetih danes obstoječih ustanovah, ki so se razvile iz karizme Angele Merici. Slovenske uršulinke pripadajo Rimski uniji reda svete Uršule. V njihovo današnjo podobo je zarisana skoraj pol tisočletna zgodovina Družbe svete Uršule od njenega nastanka 1535 v Brescii in njene širitve v svet ter njena zgodovina na Slovenskem od 1702.¹

¹ Ustanoviteljica uršulink Angela Merici, rojena okoli leta 1474 v Desenzanu, je 25. novembra 1535 v Brescii ustanovila Družbo svete Uršule. Njene članice so se posvetile Jezusu Kristusu in ostale sredi sveta, ne da bi izpovedale zaobljube. Kasneje so začele živeti v skupnostih. V 17. stoletju so v Franciji sprejele monastično obliko življenja, t.j. slovesne zaobljube in strogo klavzuro, vendar prilagojeno apostolatu vzgoje v njihovih šolah in internatih. Razširile so se po Evropi in svetu. 1702 so uršulinke iz Gorice ustanovile skupnost v Ljubljani, uršulinke iz Gradca pa 1782 skupnost v Škofji Loki. 1900 sta se oba samostana pridružila novoustanovljeni Rimski uniji in pripadla avstrijski provinci, od 1921 jugoslovanski provinci, 1972 pa je bila ustanovljena slovenska provinca. 1903 so se uršulinke naselile tudi v Mekinjah pri Kamniku. Druga svetovna vojna in preganjanja po njej so močno prizadele njihove skupnosti in jim

Najprej bomo predstavili duhovnost, po kateri se slovenske uršulinke prepoznajo kot hčere svoje ustanoviteljice in članice Rimske unije. Nato se bomo dotaknili tistih duhovnih potez, ki jih nosijo kot hčere slovenskega naroda.

Duhovnost ustanoviteljice, osredotočena na devištvo

Lik ustanoviteljice uršulink svete Angele Merici odkrivata Družba svete Uršule, ki jo je priklicala v življenje, ter pisni dokument, ki ga je zapustila svojim duhovnim hčeram, *Gli scritti (Regola, Ricordi, Testamento) – Spisi svete Angele Merici: Pravilo. Nasveti. Oporoka*.² O njej so ohranjena tudi pričevanja z Nazarijevega procesa.³ Družba, ki jo je ustanovila, je odsev njenega lastnega življenja, ki ga je živela v molitvi in delu, s katerim se je preživljala, hkrati pa s slovesom duhovne svetovalke sprejemala številne ljudi, ki so se obračali nanjo. Spisi, ki jih je izročila Družbi, so sad njenega živeteža izkustva. Iz vsega je očitno, da je središče Angeline duhovnosti deviška posvetitev Jezusu Kristusu. Ta posvetitev postane identiteta Družbe – članice so vanjo vstopile brez zaobljub, brez skupnega življenja, toda vsemu njihovemu življenju je dala novo kvaliteto. Valentino Macca pravi:

V ozračju prenove Cerkve je Angela v svojem življenju na izreden način živela skrivnost Cerkve 'Neveste' (Zaročenke/Soproke). Ta odnos je njena osrednja os, ob kateri se oblikujejo njene misli, delovanje, izkušnja, duhovnost, materinstvo ustanoviteljice.⁴

S tem je vstopila v živ tok življenja Cerkve, kajti »poročna kategorija se nahaja znotraj zaročniške tradicije, ki je sestavni del judovsko-kršćanske tradicije skupaj s poročnim jezikom Pavlove teologije (Ef 5,25-

odvzele cvetoče šole. Vendar jih to ni strlo. Danes slovenske uršulinke živijo v skupnostih v Ljubljani, pri Svetem Duhu pri Škofji Loki, v Mekinjah, v Mariboru in v Izoli.

² *Pravilo* je namenjeno članicam Družbe svete Uršule, *Nasveti* voditeljicam (kolonelam) družbe in *Oporoka* gospem vdovam (matronam), ki so bedele nad ustanovo in jo zastopale v javnosti.

³ Notar Giovan Batista Nazari je kot uvod v dokument o procesu za kanonizacijo Angele Merici dal popis zaprišeženih pričevanj oseb, ki so poznale Angelo. Imenuje se *Processo Nazari*. Gl. L. Mariani, E. Tarolli in M. Seynaeve, *Angela Merici: Contribution towards a Biography*. Appendix 16, prev. Ignatius Stone, Editrice Ancora, Milan 1986.

⁴ M. Luciana, E. Tarolli in M. Seynaeve, *Angela Merici: Contributions towards a Biography*, prev. Ignatius Stone, Editrice Ancora, Milano 1989, str. 287.

32)«. ⁵ Izraža se v pojmu *zaročništva*, ki se prepleta skozi vse Angeline spise. Ustanoviteljica zatrjuje, da so bile njene hčere »izbrane za prave in nedotaknjene neveste Božjega Sina«. (*Pravilo. Uvodna beseda* 7; prim. 17). Imenuje jih »neveste Najvišjega« (*Pravilo. Uvodna beseda* 23; prim. 9. poglavje. *O devištvu* 6; *Nasveti. Uvodna beseda* 8), »neveste Jezusa Kristusa« (*Pravilo. 11. poglavje. O vodstvu* 29), »neveste ... nesmrtnega Sina večnega Boga« (*Oporoka. Četrto volilo* 13), »neveste Kralja kraljev in Gospoda gospodov« (*Oporoka. Četrto volilo* 14) in »njegove neveste« (*Nasveti. Uvodna beseda* 5; prim. *Oporoka. Uvodna beseda* 16). Jezusa imenuje »naš blagi in milostljivi ženin Jezus Kristus« (*Pravilo. 11. poglavje. O vodstvu* 35; prim. *Oporoka. Četrto volilo* 3), »naš in nas vseh Ljubitelj« (*Nasveti. Peti nasvet* 38, prim. *Zadnji nasvet* 23; *Oporoka. Zadnje volilo* 18), »njihov edini zaklad ... njihova ljubezen« (*Nasveti. Peti nasvet* 43). Zaročništvo z njim tvori identiteto članic njene družbe. Kot ugotavlja Querciolo Mazzonis,

v Angelini duhovnosti posameznica najde polno potrditev svoje osebnosti in subjektivnosti v mističnem zedinjenju (mystical union). ⁶

Deviška posvetitev Jezusu Kristusu je v Angelinem času imela v Cerkvi že dolgo tradicijo. Devišstvo se je sicer pričakovalo od dekleta, ki vstopa v zakon, in je predstavljalo njeno dostojanstvo in vrednost, tudi v ekonomskem pogledu. Toda že v prvih krščanskih časih so ga nekatere žene in dekleta izbrale kot trajen izraz svoje posvetitve Jezusu Kristusu. Jezus je razodeval Božjo navzočnost ženam brez posredništva očetov ali mož, saj so bile med njegovimi učenci žene kot enakovredne sprejemnice njegovega evangelija. S tem ko so hotele biti kristjanke, so odkrile nov način biti ženske. Jezus je bil najjasnejši človeški izraz Boga. Posvetiti se mu z devištvom je za te žene pomenilo izključno in trajno ljubezensko pripadnost celotne osebe, srca in telesa, Jezusu Kristusu kot Ljubljenemu, poročni odnos. Nastal je izraz »Kristusova nevesta«.

⁵ M. P. Cevc, *Antropologija Angele Merici v luči sodobnih spoznanj o človeku*, doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta, Ljubljana 2009, str. 89.

⁶ M. Querciolo, *Spirituality, Gender and the Self in Renaissance Italy: Angela Merici and the Company of Saint Ursula (1474–1540)*, The Catholic University of America Press, Washington 2007, str. 191.

Takšno izbiro je patriarhalna družba često doživljala kot izziv in grožnjo in marsikatera jo je ohranila za ceno mučeniške smrti.⁷

Kasneje, ko je v krščanstvu prevladal neo-platonizem s prepričanjem, da so možje bolj duhovni in žene bolj telesne ter podvržene grehu, je devištvo pomenilo njihovo duhovno vzvišenost nad vsem telesnim. Razcvetelo se je monastično življenje kot oblika trajne posvetitve Bogu v celibatu. Čistost se je predstavljala kot bistvo posvečenja ženske. Vendar, kot ugotavlja Mary-Cabrini Durkin, je bil odnos z Bogom po Jezusu Kristusu pogosto naslikan sentimentalno. Devištvo je lahko postalo duhovni nadomestek, lahko je zakrivalo beg pred spolnostjo.⁸

Pri Angeli je devištvo pomenilo odgovor ljubezni. Angela sodi med može in žene, ki se neustavljivo želijo posvetiti Bogu. Doživeli so njegovo ljubezen in želijo mu vrniti svojo ljubezen. V Pravilu naroča hčeram: »Vsaka naj ohrani tudi posvečeno devištvo ... naj prostovoljno daruje Bogu žrtev svojega srca« (*Pravilo. 9. poglavje. O devištvu* 1-2). S tem priznava, da deviška posvetitev predstavlja žrtev, ker se ženska oseba odpove ljubezni do moškega. Zdaj to svojo zmožnost daruje Jezusu Kristusu v duhovni zvezi, za katero iz že živetelega izkustva trdno zaupa, da ji bo izpolnila srce. Pravi ji »posvečeno devištvo«. »Posvečeno« je tisto, kar je postavljeno posebej, namenjeno Bogu, ni pa samo po sebi sveto. Devištvo ni samo v sebi bolj ali manj sveto kot kakšen drugi stan, je pa namenjeno Bogu. Tako je bila neka žrtev posvečena (*sacrum facere, sacrificere*) s tem, ko je bila darovana Bogu, nato pa razdeljena med darovalce, ki so z uživanjem tega daru vstopili v globlji odnos z Bogom.⁹

Obed je zapečatil medsebojno izmenjavo življenja ... Za Angelo je žrtev dar, ki se daruje Bogu in podeli v skupnosti. Je posvečen v dajanju in podeljevanju ter hrani tiste okrog mize. Poglavje o devištvu razodeva, da je Angela razumela svoje življenje kot ljubezen, ki jo podeljuje z drugimi v vsakdanjem življenju.¹⁰

⁷ M. C. Durkin, *Angela Merici's Journey of the Heart: The Rule, the Way*, Woven Word Press, 2005, str. 98–99.

⁸ Durkin, *n. d.*, str.100.

⁹ Durkin, *n. d.*, str.101–104.

¹⁰ Durkin, *n. d.*, str.104–105.

Novo, izvirno in izzivalno pri tem je, kot naglaša Durkin, da »družba svete Uršule uteleša posvečenje Bogu sredi sveta, v tako imenovanem svetnem področju.¹¹ ... Angelin genij je, da je našla Boga polno navzočega v svoji okolici. Njeno izkustvo Boga je bilo tako popolno, da je lahko ta način življenja v svetu imenovala *posvečeno*«. ¹² Brescianski starši niso videli Družbe svete Uršule kot možnost za prihodnost svojih hčera. Ni predstavljala družbene prednosti ali gotovosti. Zato Angela poudarja, naj vsaka »prostovoljno daruje Bogu žrtev svojega srca«. Članice Družbe so čutile Božji klic kot najmočnejšo privlačnost v svojem življenju, privlačnost k temu, »kar je Gospodovo« (1 Kor 7,32-34), sredi sveta. Zato Angela imenuje devištvo »sestra vseh angelov« – sredi vsakdanjega življenja odmev in predokus večnosti. Pravi tudi, da je »kraljica kreposti in obsega vse dobrine«. Zato, ker se nanaša na celotno Bogu dano življenje. Celota uteleša vse vrline in napravlja življenje za res kraljevsko. S tem ko nekdo daruje vse svoje srce Bogu, sprejme in poseduje vse. Angela govori o žrtvi svojega srca. Srce je zanjo posoda ljubezni. Ljubezen, o kateri govori, je izkustvo Jezusa, ki vstopa v srce. To je Božji dotik, ki oživi, razžari srce, da se želi okleniti samo njega. To je izmenjava ljubezni. To je *posvečeno devištvo*.¹³

Tudi Marjeta Cevc v svoji disertaciji *Antropologija Angele Merici v luči sodobnih spoznanj o človeku* Angelin zaročniško/poročni odnos s Kristusom vidi kot srčiko njene duhovne podobe.¹⁴ V Angelini antropologiji, ki se razodeva v njenih Spisih, odkriva šest antropoloških prvin: odvisnost od Boga, ljubezen, dostojanstvo, osebno prizadevanje, polnost življenja – izpolnitev v Bogu, skupnost.¹⁵ Ljubezen Angela živi in udejanja v deviški posvetitvi Jezusu Kristusu. Zanj in za članice

¹¹ Durkin poudarja, da sta besedi »'posvečeno devištvo' mnogo bolj osupljiva kombinacija, kot se zdi na prvi pogled. Za nekatere je preprosto neskladna. Izziva stališče, da je devištvo (posvečena samskost) brez pomena ali v najboljšem primeru pomembno le za deklitstvo ali za odmaknjeno redovniško življenje. Kombinacija pa izziva tudi stališče, ki hoče ločiti posvečeno od svetnega. Po tem gledanju nekdo gre v samostan, da bi našel posvečeno. Družba svete Uršule pa uteleša posvečenje Bogu sredi sveta, v tako imenovanem svetnem področju « (Durkin, *n. d.*, str. 105).

¹² Prav tam.

¹³ Durkin, *n. d.*, str.106–107.

¹⁴ Cevc, *n. d.*, str. 85.

¹⁵ Cevc, *n. d.*, str. 115.

Družbe je Jezus Kristus *Amator*, Ljubitelj. Zaročniško-poročni odnos med njim in posamezno članico vključuje njeno celotno človeško realnost, saj zaročenka svojemu Božjemu Ljubitelju izroči vso sebe, srce, um, voljo, čustva, telo, vest (to Angela našteva, kadar govori o celostni podaritvi Bogu). Ta odnos z Ljubljenim je najdragocenejši, kar ima, njen zaklad.¹⁶

Jezus Kristus pa s svoje strani v moči osebne Božje ljubezni stopa s članico Družbe v zaročniško-poročni odnos ljubezni ... Tako je kot ženska oseba na poseben način potrjena v svojem dostojanstvu s tem, da je

od Boga ljubljena kot ženska na poročni način v osebni odnosu. Podaritev ljubezni Božjega Sina in odgovor članice Družbe vzpostavi medsebojno občestvo, odnos, ki ju združi v skupnost oseb, ki obema podeli novo identiteto Soproga in soproge (*communio personarum*). Realnost odnosa je potrjena skozi njuno rodovitnost, ki je delo Svetega Duha. Ta prebujata, uporablja in spodbujata vso človeško naravo, tako da se le-ta razvije v skrbi, negovanju drugih oseb, v osebni pristopu ljubezni do vsakega ... Članica Družbe je soproga Božjega Sina, *vera et intatta sponsa del Figliol di Dio*. Zaročenka je v smislu dokončne eshatološke izpolnitve v Bogu, v tuzemeljskem smislu pa je filozofsko antropološko gledano že soproga in bo v nebesih ta njen status samo izpopolnjen/nadgrajen ..., ker se je Ljubitelju kot oseba že podarila vsa in je njuna ljubezen medsebojno sprejeta in potrjena: oblikovala sta novo občestvo oseb, ki je odprto za novo življenje¹⁷

Communio personarum z neumrljivim Ljubiteljem, Bogo-človekom jo v določenem smislu popelje v nebesa že v času bivanja na zemlji, v sedanjem trenutku. Vstop v nebesa ji omogoča njun odnos ljubezni, ki zdrži smrt; temelji namreč na Božji ljubezni, ki je večna. Njeno telo je minljivo, njuno občestvo ljubezni pa zdrži tudi prihajajočo smrt ... Na tem svetu je to občestvo še povezano z življenjem v velikonočni skrivnosti, tudi s trpljenjem, vendar ima vse domet nebeškega praznovanja, pozitiven izhod.¹⁸

Temeljni odnos, ki ga uršulinka živi kot zaročenka/soproga Božjega Sina, je ljubezen, ki razvija njene potenciale, da se posveča skrbi za druge osebe na bistveno enak način, kakor neguje njun temeljni odnos. Materinstvo, ki ga prejema, živi tako, da prispeva k več življenja v dru-

¹⁶ Cevc, n. d., str. 183–185.

¹⁷ Cevc, n. d., str. 270–272.

¹⁸ Cevc, n. d., str. 272–273.

gih osebah, jih vodi k ljubezni do Boga preko razvijanja njihovih darov, njihovega krepostnega življenja, njihove človeškosti. To predpostavlja sposobnost umiranja, darovanja do konca (že tu,) v služenju drugim. Ta odnos do drugih je dozorel iz poročne ljubezni, ki jo uršulinka izkuša v temeljnem odnosu z Jezusom Kristusom.¹⁹

Ta zaročniško-materinski Angelin navdih so posamezne skupnosti skozi zgodovino vpletle v svoje konstitucije. Uršulinke v Ljubljani, kamor so prišle 1702, so po vsej verjetnosti uporabljale *Pravila*, tiskana leta 1690 v Celovcu.²⁰ Leta 1897 je ljubljanski škof, poznejši goriški nadškof in kardinal dr. Jakob Missia uvedel *graško izdajo konstitucij* v ljubljanski in škofjeloški samostan, ustanovljen leta 1782.²¹ Platonvjak primerja obojne konstitucije in ugotavlja, da graška izdaja v primerjavi s celovško bolj izrazito prebujala v uršulinkah »zaročniški odnos« s Kristusom, ko poudarja, da so redovnice z zaobljubo čistosti povzdignjene »v smislu evangelija in Cerkve v Jezusove neveste«. Prav zavest dostojanstva »biti nevesta Jezusa Kristusa« jih mora vedno znova spodbujati, da se varujejo vsega, kar bi moglo nasprotovati zaročniškemu odnosu do njihovega izvoljenega Božjega Ženina (*Regel*, 1886, str. 151-152). Vse svoje misli in stremljenja naj usmerijo samo v našega Gospoda (*Regel*, 1886, str. 156). Zavest o tem odnosu utrjujejo tudi konstitucije Rimske unije (*Konstitucije*, 1929), ko redovnice med drugim spodbujajo, naj se zato, da bi bile svojemu Ženinu, Gospodu Jezusu Kristusu, čim bolj podobne, odpovedo zemeljskim dobrinam (*Konstitucije*, 1929: 103), izberejo skromno obleko (*Konstitucije*, 1929: 107), iščejo v vsem največje odpovedi (*Konstitucije*, 1929: 191, 211) ter si prizadevajo, da bi jih prešinjal njegov duh in občutja (*Konstitucije*, 1929: 190, 193). Sedanje konstitucije, *Živite novo življenje*, pa nikoli ne uporabijo besed »nevesta« – »Ženin«, da bi

¹⁹ Cevc, *n. d.*, str. 279–280.

²⁰ *Die Regel des heiligen Augustini (= Regel 1690) und Regeln Der Geistlichen Jungfrauen der heiligen Ursulae*. Durch den Durchleuchtigsten und hochwürdigsten Herrn/Hernn Cardinal von Sourdis Erzbischoffen zu Bourdeaux, und Primaten in Aquitanie füglich und gut erkant. Auch bestätigt durch Ih. Päbstliche Seligkeit Paulum den fünfften, Clagenfurth 1690 (= R 1690), v: AULj, f. 5.

²¹ *Regel und Statuten der Ursulinnen in Graz von der Congregation von Bordeaux*, Graz 1886 (= *Regel 1886*), v: AULj, f. 5.

izrazile, da so eno z njim, da jim je on vse in da ga ljubijo z izključno ljubeznijo (*Živite novo življenje. Čistost* 17).²²

Devištvo se izkazuje v medsebojni ljubezni

Sveta Angela je družbo utemeljila na deviški posvetitvi Jezusu Kristusu. Imenuje jo dragocen dragulj. Ko pa deveto poglavje Pravila posveča devištvu, svoje hčere navaja k medsebojni ljubezni in jih odvrča od vsega, kar bi moglo ljubezen raniti. Z globoko duhovno intuicijo je videla, da darovanje življenja Jezusu Kristusu in darovanje za bližnjega izvirata iz istega plamena ljubezni. Vzpodbuja svoje hčere, naj bo vsaka »pripravljena raje umreti, kot kdaj privoliti, da bi omadeževala in oskrunila tako posvečen dragulj« (Pravilo. 9. poglavje. O devištvu 23). Nobena od zlih misli in dejanj ne sme zatemniti tega dragulja. Ta dragulj je Kristusov klic v globok osebni odnos z njim.²³ Ta odnos pa se uresničuje v ljubezni do bližnjega, v prvi vrsti do sester. Vsebina poglavja o devištvu je ljubezen. Zaradi posvetitve Jezusu Kristusu se mora uršulinka varovati prestopkov proti ljubezni: »Zato naj se vsaka v vsem vede tako, da ne stori ne v sebi, ne v pričo bližnjega kaj takega, kar bi bilo nevredno nevest Najvišjega« (Pravilo. 9. poglavje. O devištvu 6). In našteva zle misli, nevoščljivost, neslogo ... Zaradi ljubezni do nebeškega Ženina se mora izogibati temu, kar rani bližnjega in v vsem ravnati tako, kot bi ravnal Jezus. On je razodeval Božje obličje na zemlji. Angela je svojim sodobnikom razodevala Jezusovo obličje. To pričakuje od svojih hčera.

Ko je postavljala temelje novemu načinu življenja v novi družbi, je pogosto uporabljala izraz *insieme*, »skupaj«. Z njim je osvetlila skrivnost in program tega življenja. Ta beseda v italijanščini pomeni občestvo – comunione. Čeprav ima na videz strukturalno vsebino, vsebuje vrednost, ki presega meje navadnega združevanja. *Insieme* je velika novost mericianskega sporočila, moč institucije, ki iz nje izhaja, idealni in konkretni prostor duhovnega materinstva, ki je vrhunec zaročništva.

²² I. Platovnjak, *Duhovnost uršulink na Slovenskem*, v: M. J. Kogoj (ur.): *Tristo let ljubljanskih uršulink*, Družina, Ljubljana 2002, str. 144.

²³ Durkin, *n. d.*, str. 113–114.

Izvorno počelo mericianskega *insieme* je sam Jezus Kristus, v čigar krvi so članice družbe med seboj hčere in sestre (*Nasveti* 1,1).²⁴

Da bi zares živele *insieme*, je Angela določila nekatere skupne zunanje izraze: članice naj se vsak prvi petek v mesecu zberejo ter vse prejmejo obhajilo iz rok skupnega duhovnega očeta (*Pravilo. 7. Poglavje. O spovedi* 12–13). To je *insieme* milosti. Zberejo naj se vsako zadnjo nedeljo v mesecu, da poslušajo branje svetega Pravila; imajo naj tudi občasne sestanke. To je *insieme* formacije. Gospe vdove naj organizirajo občasna srečanja, kjer bodo skupaj poslušale

kratek spodbuden nagovor, da bodo mogle tudi na ta način priti skupaj kot drage sestre ter se tako v duhovnem pogovoru skupaj veseliti in se opogumljati (*Oporoka*. Osmo volilo 3–5).

To je *insieme* veselja. Vdove naj tudi modro in previdno upravljajo z dobrinami, da bodo z njimi lahko pomagale sestram v potrebi (*Pravilo. 11. poglavje. O vodstvu* 22–24). To je *insieme* sestrskeske pomoči. Ta medsebojna ljubezen je kakor Božja ljubezen, nežna in močna hkrati, globoka in nasmejana, ljubezen, s katero je Bog sam postal občestvo. Počelo, vzor in življenje mericianskega *insieme* je sama Sveta Trojica. Ko je Angela svoje spise začela in končala s Sveto Trojico, je s tem povedala, da je Sveta Trojica edini zgled pravega, resničnega in popolnega občestva za njene hčere. Oče, Sin in Sveti Duh so eno; vendar je vsaka od treh oseba zase. Občestvenost ne zabriše naših raznolikosti, ampak omogoča, da živimo edinost v različnosti.²⁵

Angela ni razvijala nobene teorije o notranjih in zunanjih pogojih in dejavnikih, ki so potrebni za živost neke skupnosti. Z malo besedami in zelo konkretno je usmerila pozornost na bistveno. Dobro je poznala pasti in nevarnosti, ki prežijo na človeka, zato je odločno in jasno povedala, da ni dovolj samo začeti; v svojih spisih večkrat govori o vztrajnosti in pogumu, pa tudi, da je treba brezpogojno uporabiti vsa sredstva, ki so za vztrajnost in napredovanje na poti k pravemu občestvu potrebna (*Pravilo. Uvodna beseda* 9–14).

Po vzoru ustanoviteljice so konstitucije različnih uršulinskih skupnosti povezovala devišstvo do Jezusa Kristusa in medsebojno ljubezen.

²⁴ Mariani, *Creatura di comunione*, predavanje v Somasci, rokopis.

²⁵ Prav tam.

Tako celovška izdaja Konstitucij spodbuja sestre, naj imajo vedno pred očmi Kristusa, našega Gospoda (*Regel*, 1690 V. str. 18; 151-152; prim. tudi *Regel*, 1886 10,4, str. 157). Zaradi Jezusa Kristusa naj vse zapustijo in živijo samo za njega (*Regel*, 1690 X, str. 28). Druga drugo naj spoštujejo in se medsebojno ljubijo s popolno ljubeznijo v našem Bogu in Gospodu (*Regel*, 1690 XVIII, str. 66; prim. tudi *Regel*, 1886 12,2, str. 168). Ko strežejo druga drugi, naj si predstavljajo, da strežejo Jezusu Kristusu (*Regel*, 1690 XXV, str. 66; prim. tudi *Konstitucije*, 1929 225). Poklicane so, da ljubijo z vsem srcem vse tisto, kar je objel in ljubil naš Gospod (*Regel*, 1690 XIX, str. 49-52). »Oblečejo« naj Gospoda in Učitelja in si prizadevajo, da bi mu postale čim bolj podobne, kajti on je resnična pot zveličanja (*Regel*, 1690 XIX, str. 50-51; prim. tudi *Regel*, 1886 13,1, str. 1169-170).²⁶

Ta občestveni duh edinosti je spodbudil tudi delo za edinost med uršulinskimi samostani in za ustanovitev Rimske unije, v kateri se je po ustanovitvi še poglobljaj.²⁷

Sedanje konstitucije naglašajo, da je življenje v skupnosti bistveno za uršulinski poklic.

Naše občestvo v veri se izraža in krepi z medsebojnim podeljevanjem molitve, apostolskega dela in celotnega vsakdanjega življenja, ki je zaznamovano s spoštovanjem in svobodo, kar je tako značilno za sveto Angelo (*Konstitucije*, 1984. Narava in poslanstvo naše ustanove 4).

Občestveni čut pa s svoje strani prispeva k priznavanju edinstvenosti vsake posamezne sestre, tako da je »vsaka priznana zaradi sebe same, sprejeta in ljubljena v svoji drugačnosti« (*Konstitucije*, 1984. Naše skupno življenje 80).

Uršulinska duhovnost je zaznamovana z medsebojnim prežemanjem in poživljanjem ljubezni do Boga in bližnjega, do sosester kot tistih, h katerim so poslane, predvsem v vzgojni dejavnosti.

²⁶ Platovnjak, *n.d.*, str. 146.

²⁷ Prav tam.

Duhovnost slovenskih uršulink

Vsaka ustanova v Cerkvi je utemeljena v duhovnosti evangelija, s tem da močnejše živi in izraža njegov določeni vidik. Konstitucije *Živite novo življenje* poudarjajo, da duhovnost uršulink

izvira iz evangelija in črpa iz vsega duhovnega bogastva Cerkve. Vendar jo je naše izročilo zaznamovalo s poudarki, ki so ji lastni (*Konstitucije*, 1984. Naše duhovno življenje 47).

Izpostavili smo značilen mericianski vidik življenja evangelija, ki se je po navdihu Angele Merici razvil v Družbi svete Uršule in se ohranil v konstitucijah ustanov, ki so se razvile iz njene karizme. To poglavje pa želi nakazati, kako so oblike verovanja, ki so se posebej razvile v slovenskem prostoru, zaznamovale duhovnost slovenskih uršulink.

S. Jasna Kogoj ugotavlja, da se je v duhovnosti slovenskih uršulinskih samostanov vedno izražal kristocentrični značaj. Značilne pobožnosti, ki so se v njih gojile, so se nanašale na osebo Jezusa Kristusa, in sicer češčenje svetega Rešnjega Telesa, Srca Jezusovega, Jezusovega trpljenja. Gojile so tudi pobožnost do Matere Božje, svetega Jožefa in uršulinskih redovnih zavetnic.²⁸

Češčenje svetega Rešnjega Telesa je zavzemalo v uršulinski duhovnosti izbrano mesto. Obhajanje evharistije, posebej slovesno ob praznikih z večdnevni pripravami nanje, celodnevne in tudi celonočne adoracije Najsvetejšega, procesije svetega Rešnjega Telesa so poglobljale ljubezen do Jezusa Kristusa tako pri redovnicah, pri njihovih gojenkah kot pri številnem ljudstvu, ki se je teh pobožnosti udeleževalo. Podobno se je v ljubljanskem in škofjeloškem samostanu ukoreninila pobožnost Srcu Jezusovemu, ki je prav tako pritegovala številne množice. Pobožnost Jezusovemu trpljenju je bila zelo ljuba sveti Angeli, ki je svoje sestre imenovala »moje predrage in spoštovane sestre in matere v krvi Jezusa Kristusa« (Oporoka, Uvod 4). Kot zunanji izraz te pobožnosti se je sestram zelo priljubil križev pot. Pobožnost do Marije je našla različne oblike v povezavi z različnimi Marijinimi prazniki. V pobožnosti in praznovanja so sestre uvajale svoje učenke in gojenke, kot pridigarje

²⁸ J. Kogoj, *Uršulinke na Slovenskem: Ob 200-letnici prihoda uršulink v Škofjo Loko*, Uršulinski provincialat, Ljubljana 1982, str. 79.

ob slovesnih praznovanjih so vabile cerkvene dostojanstvenike in s tem pritegnile tako gosposko kot preprosto ljudstvo. Tako so pobožnosti, ki so jih kot hčere slovenskega naroda povsem naravno prisvojile, kot ustanova razvijale in poglobljale in v tej obogateni obliki vračale svojemu ljudstvu. Navedene pobožnosti se v uršulinskih skupnostih še vedno gojijo, čeprav v življenju krščanskih skupnosti ne zavzemajo več enakega mesta.

Uršulinke, med njimi tudi slovenske, so v zvestobi navodilom ustanoviteljice, s pomočjo pravil in konstitucij, ki so odsevale mericiansko »zaročniško-materinsko« duhovnost, skozi stoletja ohranile navdih svete Angele. Uporabljale so vire in sredstva duhovne rasti, h katerim je sveta Angela Merici spodbujala svoje duhovne hčere na tej poti. Uporabljale pa so tudi druga sredstva, ki so jih narekovali spremenjeni časi in potrebe po medsebojnem prežemanju kontemplativnega in apostolskega življenja. Kronike ljubljanskih in škofjeloških uršulink kažejo, kako so odgovarjale na čut slovenskega vernika za češčenja, tipična za naše kraje. Hkrati pa so naše ljudstvo v njegovih tipičnih izrazih vernosti utrjevale, saj so bile njihove cerkve vedno odprte tistim, ki so v njih iskali poglobitev svoje duhovne poti vere, upanja in ljubezni. Za to si prizadevajo tudi danes.²⁹

S svojo duhovno usmerjenostjo so posebej zaznamovale in oblikovale gojenke v svojih šolah. S tem so nedvomno sooblikovale lik slovenske ženske. Danes to skušajo nadaljevati z novimi oblikami apostolskih dejavnosti. S svojim načinom uresničevanja enosti med kontemplacijo in apostolatom, ki odseva mericiansko enost med zaročništvom in duhovnim materinstvom, so lahko vedno znova izziv za slovenskega kristjana, da bi tudi sam globlje zaživel enost med »duhovnim« življenjem, v molitvi in liturgiji, in »svetnim« življenjem, v družini in v družbeno-socialnem in kulturnem poslanstvu.³⁰

²⁹ Platovnjak, *n. d.*, str. 160.

³⁰ Platovnjak, *n. d.*, str. 161.

Sklep

Ustanoviteljici uršulink sveti Angeli Merici je izvirno ustanovo deviške posvetitve sredi sveta navdihnili Gospod, hkrati pa jo je na svoj način usmerjalo tudi čutenje njene dobe. Odprla je novo življenjsko izbiro za žensko na prehodu iz srednjega veka v renesanso v severni Italiji, ki v prenovljenih oblikah obstaja tudi danes. Toda ta novost pri Angeli ni sad filozofsko-teološkega razmisleka v kontekstu renesančnega humanizma, čeprav je poudarjal tudi vidike krščanstva, ki jih je urešničevala, kot razvijanje vedno globljega odnosa z Bogom in po njem z ljudmi. Morda je njeni izvirni ustanovi bil v pomoč pojav vse večjega števila žensk, ki so v tem obdobju izbrale svojo lastno pot zunaj dotlej normativne poti v zakon ali samostan. Nekatere so izbrale samskost – in nekatere med njimi so živele globoko duhovno življenje – med njimi je tudi Angela Merici.

Družba, ki jo je ustanovila, in Spisi, ki jih ji je izročila, so sad njenega živetelega duhovnega izkustva. V njem deviška posvetitev Jezusu Kristusu predstavlja srčiko življenja, v katero je uvedla Družbo. Deviška posvetitev je bila močan magnet, s katerim je bila v obstoj priklicana nova ustanova brez drugih ugodnosti samostanskega življenja. Z deviško posvetitvijo se v družbeno-ekonomskih okoliščinah članic Družbe načeloma ni nič spremenilo, v notranjosti posameznice pa se je tako rekoč vse. V objektivno nespremenjenih okoliščinah so Angeline hčere z identiteto neveste/soproge Jezusa Kristusa živele novo življenje, s tem pa so začele prekvašati družbo. Vse ostale odnose so preverjale na temelju nebeškega zaročništva. Le-to so dojemale kot edinstveni dar Božje ljubezni. Iz Spisov je vidno, da je ustanoviteljica svojim duhovnim hčeram prenesla pričevanje za vzvišenost skrivnostne ljubezenske zveze, v kateri si sam Jezus Kristus izvoli žensko osebo za svojo zaročenko/soprogo, ona pa njegovo izvolitev sprejme. S tem mu »obljubi svoje devišstvo in samo sebe« (*Nasveti. Peti nasvet* 21). To pomeni (skupaj z drugimi odlomki o darovanju), da v osebni ljubezni Bogu izroča vso sebe z vsemi zmožnostmi. Ta izvolitev in odgovor izvoljene predstavljata v očeh ustanoviteljice »edinstven dar«, ki presega odlike najvišjih slojev (*Pravilo. Uvodna beseda* 5.6).

Za renesančnega človeka, ki se je začel obračati k posamezniku in poveljevali njegovo edinstvenost, še vedno pa gradil svoj obstoj na

Bogu, je takšen način življenja pomenil vrednoto. Posebej je to priznanje ženski osebi, ker je izvoljena za najbolj intimen duhovni odnos z Bogo-človekom Jezusom Kristusom. Ta izvolitev ji daje izjemno možnost, da do vse polnosti zaživi ljubezen z Bogom, kar je najvišji cilj in izpolnitev človeka. V tej izvolitvi je potrjena tudi kot svobodna oseba, saj je povabljen, da na izvolitev odgovori svobodno brez kakršne koli prisile. Povabilo velja ne glede na stan – v Družbi so bile delavke in služkinje skupaj s hčerami iz višjih slojev.

Kaj takšna posvetitev Bogu pomeni sodobnemu človeku, ki živi v pluralizmu različnih vrednotenj človeka, tudi tistih, ki ne priznavajo Boga in človekove presežnosti?³¹ In k čemu kliče ta pluralna družba uršulinke na Slovenskem? V srečanju z različnimi veroizpovedmi se vedno znova potrjuje, da za iskrenega iskalca ali vernika v kateri koli veroizpovedi posvetitev Bogu pomeni vrednoto. Vsaka religija pozna posvetitev Bogu, ki pomeni določeno izločitev iz svetnega območja in prestop v sakralno. Pristen vernik čuti strahospoštovanje pred posvečenim. To je klic uršulinki na Slovenskem, da svojo posvetitev iskreno in avtentično živi, iz spoštovanja do Boga, do sebe in tistih, ki imajo pravico biti priče iskreni izročitvi človeka Bogu. To je dolžna tudi do agnostikov in nevernikov. Zanje morda njena posvetitev pomeni vrednoto, v kolikor se izkazuje v požrtvovalni ljubezni do sočloveka. Takšno ljubezen uršulinki narekuje že zvestoba karizmi njene ustanoviteljice. Zgled Angele Merici in obstoj njene ustanove v različnih oblikah potrjuje, da posvetitev Jezusu Kristusu more dati ženski trdnost, razviti njene zmožnosti in jih osrediniti na ljubezen, kar vse more izpolniti človeško eksistenco.

³¹ Za osnovno orientacijo nam služi nekaj podatkov zadnjega popisa prebivalstva leta 2002 ter raziskovanj javnega mnenja leta 2007 v Republiki Sloveniji (Urad za verske skupnosti RS, *Statistični podatki o veroizpovedi in pripadnosti verskim skupnostim*, http://www.arhiv.uvs.gov.si/fileadmin/uvs.gov.si/pageuploads/razni_dokumenti/statistika.pdf, 10. 6. 2013). Večina prebivalstva je v zadnjem popisu prebivalstva odgovorila na neobvezno vprašanje o verskem ali drugem prepričanju. Večina se je opredelila za pripadnost določeni veroizpovedi, od tega 57,8 % katoliški. 10,1 % se jih je opredelilo za nevernike, 15,7 % jih ni želelo odgovoriti, za vernika, ki pa ne pripada nobeni veroizpovedi, se je razjasnilo 3,5 %, 7,1 % pa jih sodi v skupino neznano. Po raziskovanju javnega mnenja iz leta 2007 večina prebivalstva pripada določeni verski skupnosti, od tega rimokatoliški 66,3 %, nobeni ne pripada 18,3 % prebivalstva, ne ve oz. ne more odgovoriti 9,6 %.

B i b l i o g r a f i j a

1. Cevc, M. P. (2009), *Antropologija Angele Merici v luči sodobnih spoznanj o človeku*. doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta.
2. Durkin, M.-C. (2005), *Angela Merici's Journey of the Heart: The Rule, the Way*. Woven Word Press.
3. Kogoj, J. (1982), *Uršulinke na Slovenskem: Ob 200-letnici prihoda uršulink v Škofjo Loko*. Ljubljana, Uršulinski provincialat.
4. Konstitucije Rimske unije reda svete Uršule, »Živite novo življenje« (1984). Rim, Istituto Pio XI.
5. Mariani, L., Tarroli, E., Seynaeve, M. (1989), *Angela Merici: Contributions towards a Biography*, prev. Ignatius Stone. Milano, Editrice Ancora.
6. Mazzonis, Q. (2007), *Spirituality, Gender and the Self in Renaissance Italy: Angela Merici and the Company of Saint Ursula (1474-1540)*. Washington, The Catholic University of America Press.
7. Merici, A. (1996), *Gli scritti. Regola. Ricordi. Testamento*. Testi antichi, traduzione in italiano moderno e divisione in versetti a cura di Luciana Meriani e Elisa Tarolli. Brescia, Queriniana.
8. Merici, A. (2007), *Spisi svete Angele Merici: Pravilo. Nasveti. Oporoka*, ur. Štefka Klemen. Maribor, Slomškova založba.
9. Platovnjak, I. (2002), *Duhovnost uršulink na Slovenskem*. V: M. J. Kogoj (ur.): *Tristo let ljubljanskih uršulink*. Ljubljana, Družina, 137–162.
10. *Pravilo in konstitucije Instituta uršulink Rimske unije* (1929). Rim, Arhiv Uršulinskega samostana v Ljubljani (AULj), fasc. 5.